

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ SVEIKATA

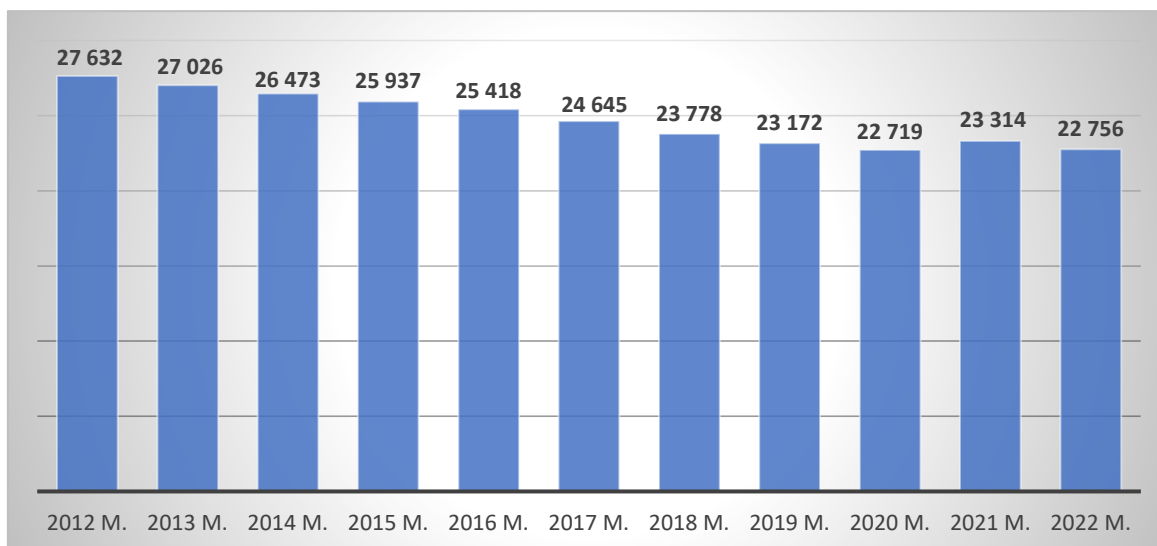
(Sveikatos būklės 10 metų pokyčio analizė)

2022 m.

Demografinė situacija

- Demografija yra mokslas, tiriantis gyventojų skaičiaus ir struktūros kitimą.

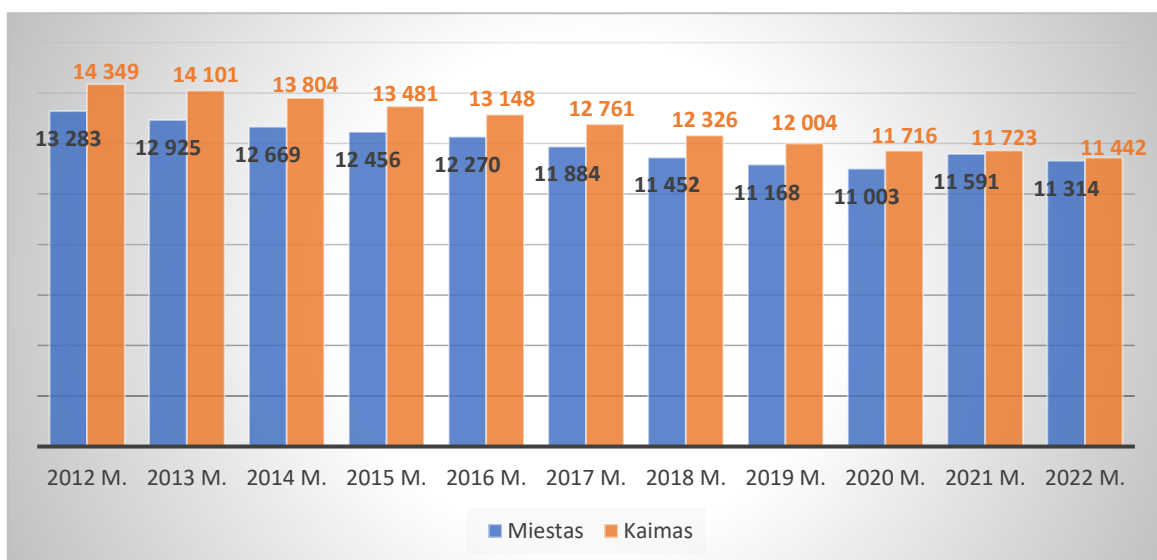
2022 m. pradžioje Biržų r. sav. gyveno 22,7 tūkst. nuolatinių gyventojų. Nuo 2012 m. nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 4 876 gyv. arba 17,6 proc. Savivaldybės gyventojų padidėjimas buvo fiksuojamas tik 2021 m. pradžioje (1 pav.), šiam pokyčiui, kaip ir visoje Lietuvoje, įtakos turėjo 2020 m. teigiama neto tarptautinė migracija – daugiau žmonių imigravo negu emigravo.

1 pav. Gyventojų skaičius 2012-2022 metų pradžioje Biržų r. sav.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

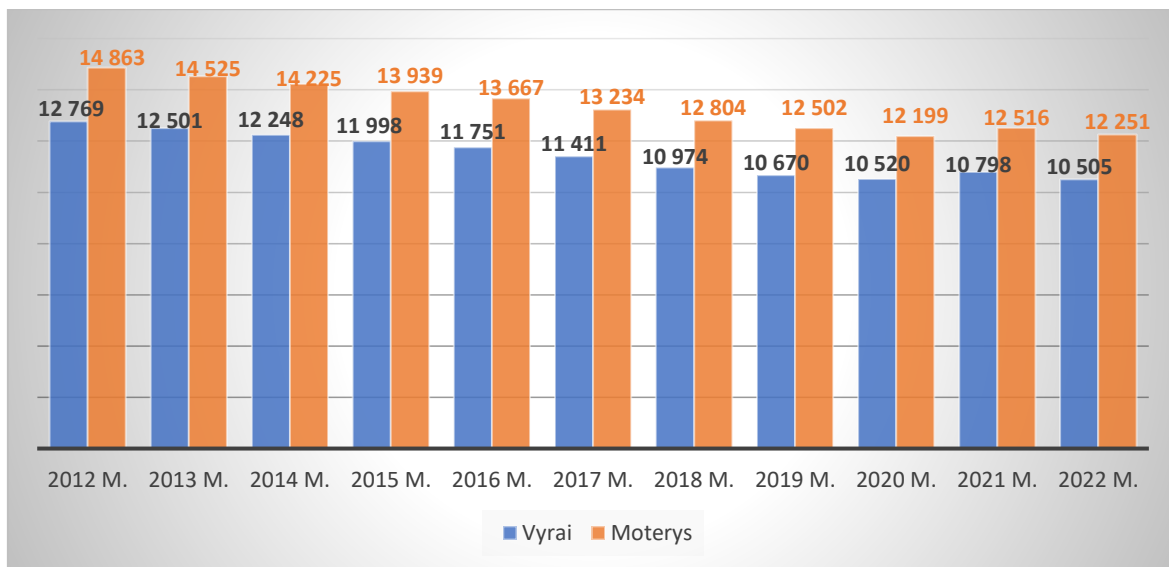
Nuo 2012 m. Biržų r. sav. kaimo gyventojų dalis visada buvo didesnė, bet per pastaruosius du metus gyventojų skaičiai pagal gyvenamąją vietovę beveik susilygino (kaimo gyv. sumažėjo, miesto – padaugėjo) (2 pav.).

2 pav. Gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietovę Biržų r. sav. 2012-2022 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

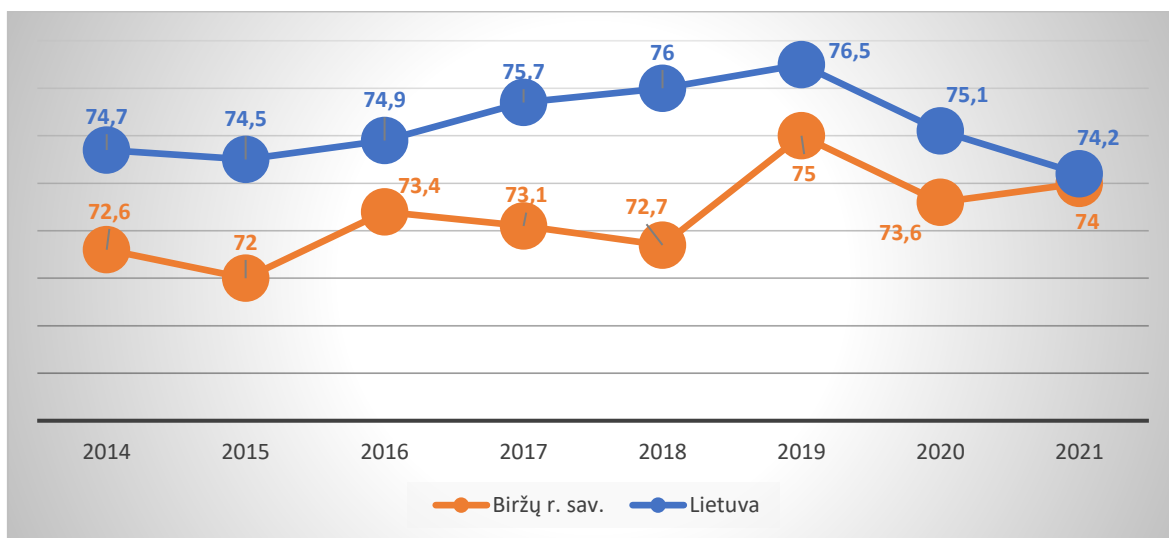
2012-2022 m. Biržų r. sav. gyvenančių vyrų ir moterų skaičius mažėjo: vyrų sumažėjo 17,7 proc., moterų - 17,6 proc. (3 pav.).

3 pav. Gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal lytį Biržų r. sav. 2012-2022 m.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jei visą būsimą tiriamos kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje nekis.

Stebint Biržų rajono savivaldybės gyventojų vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę nuo 2014 m. - visada buvo trumpesnė nei Lietuvos vidurkis, o nuo 2021 m. santykis beveik susilygino (4 pav.).

4 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2014–2021 m.
Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

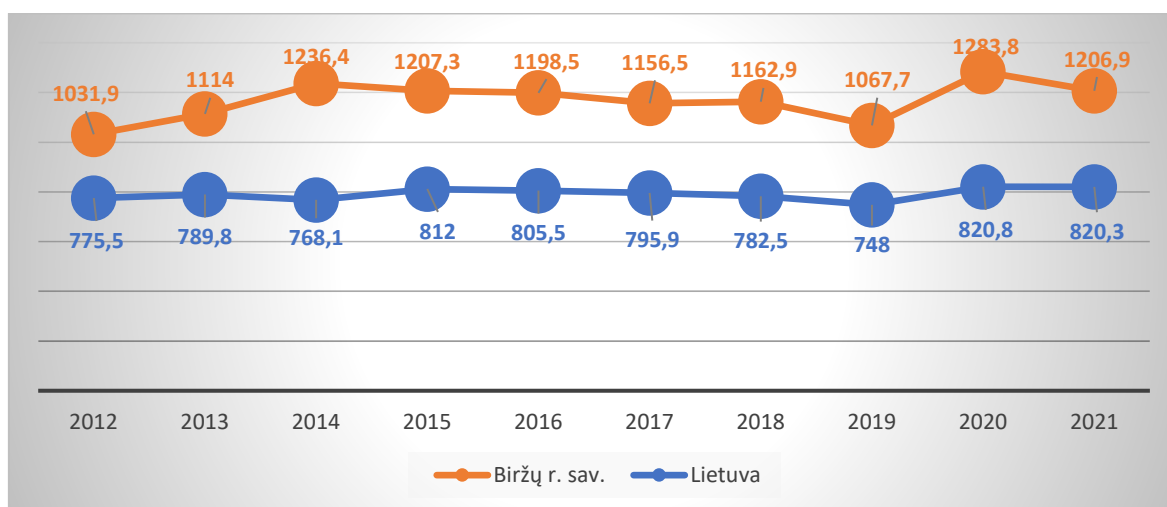
Mirtingumas

Mirtingumo statistika reikšminga, nes ji rodo:

- bendrą gyventojų sveikatos būklę;
- sveikatos priežiūros veiksmingumą ir kokybę;
- sveikatos netolygumus;
- sveikatos priežiūros prieinamumą.

Biržų r. sav. 2021 m. mirė 522 gyventojai. Lyginant su Lietuvos vidurkiu (100 000 gyventojų teko 1 704,7 mirusiųjų), Biržų r. savivaldybėje gyventojų mirtingumas didesnis (100 000 gyventojų teko 2 316,8 mirusiųjų).

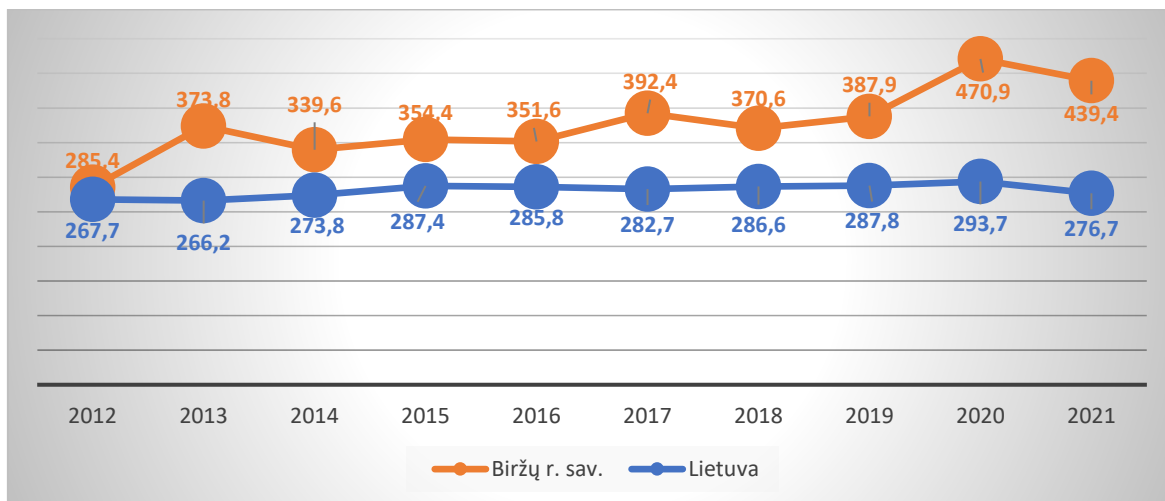
Kaip ir visoje Lietuvoje, svarbiausios Biržų r. sav. gyventojų mirties priežastys jau daug metų išlieka nepakitusios: kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys. Daugiausia Lietuvos gyventojų miršta nuo kraujotakos sistemos ligų, tokia pati situacija yra ir Biržų r. sav. (5 pav.).

5 pav. Asmenų, mirusių nuo kraujotakos sist. ligų, skaičiaus kitimas Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

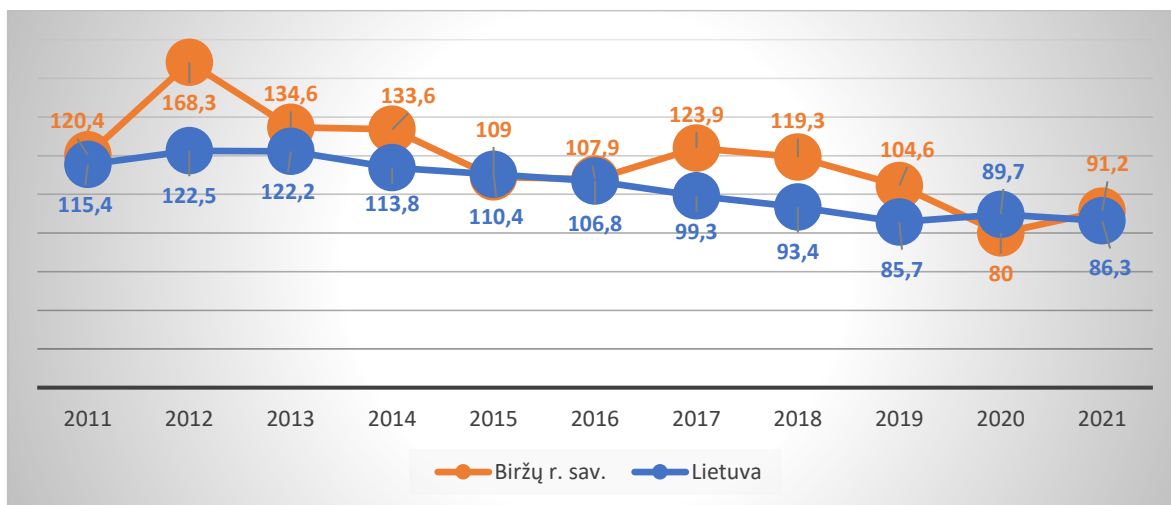
Nors sergamumo struktūroje onkologiniai susirgimai yra nutolę nuo pirmojo trejetuko, mirtingumo struktūroje rodiklis yra viena aktualiausių visuomenės sveikatos problemų. Per pastaruosius dešimt metų mirčių, dėl piktybinių navikų, skaičius Biržų r. sav. augo, 2020-2021 m. santykis tarp savivaldybės ir Lietuvos vidurkio buvo pats didžiausias (Biržų r. sav. mirtingumas nuo piktybinių navikų viršija 1,6 karto Lietuvos vidurkį) (6 pav.).

6 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) Lietuvoje ir Biržų r. sav. 2012-2021 m. (rodiklis 100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

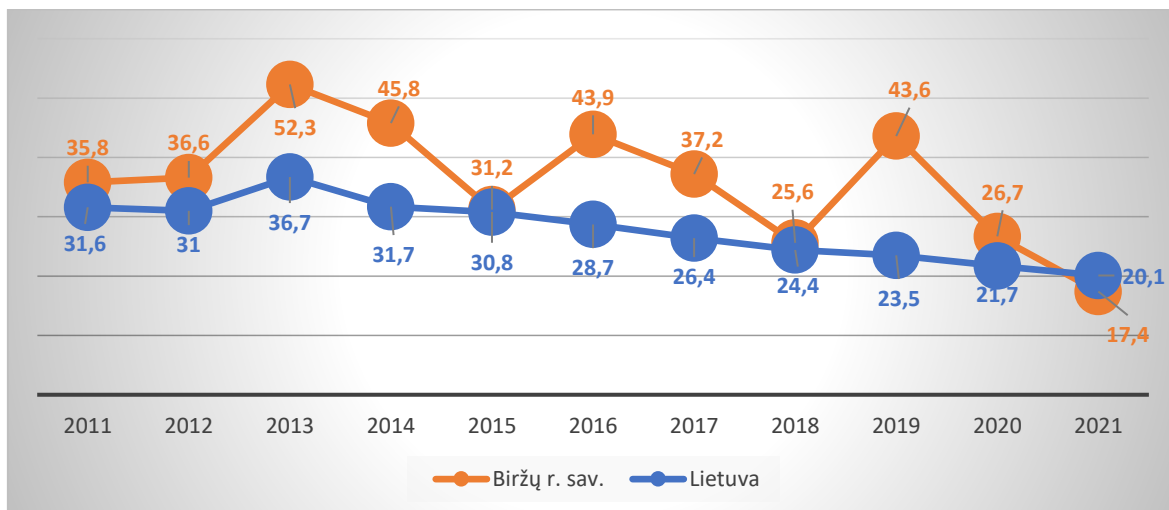
Stebint pastarąjį dešimtmetį Biržų r. savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje mirtingumo dėl išorinių priežasčių statistika mažėja (Biržų r. sav. 2011 m. dėl išorinių priežasčių mirė 37 asmenys, rodiklis siekė 120,4/100 000 gyv., 2021 m. dėl išorinių priežasčių mirė 21 asmuo, rodiklis siekė 91,2/100 000 gyv.) (7 pav.). Tačiau šis rodiklis šalyje vis tiek užima stabilią trečią vietą mirties priežasčių struktūroje.

7 pav. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y98) Lietuvoje ir Biržų r. sav. 2011-2021 m. (rodiklis 100 000 gyv.)

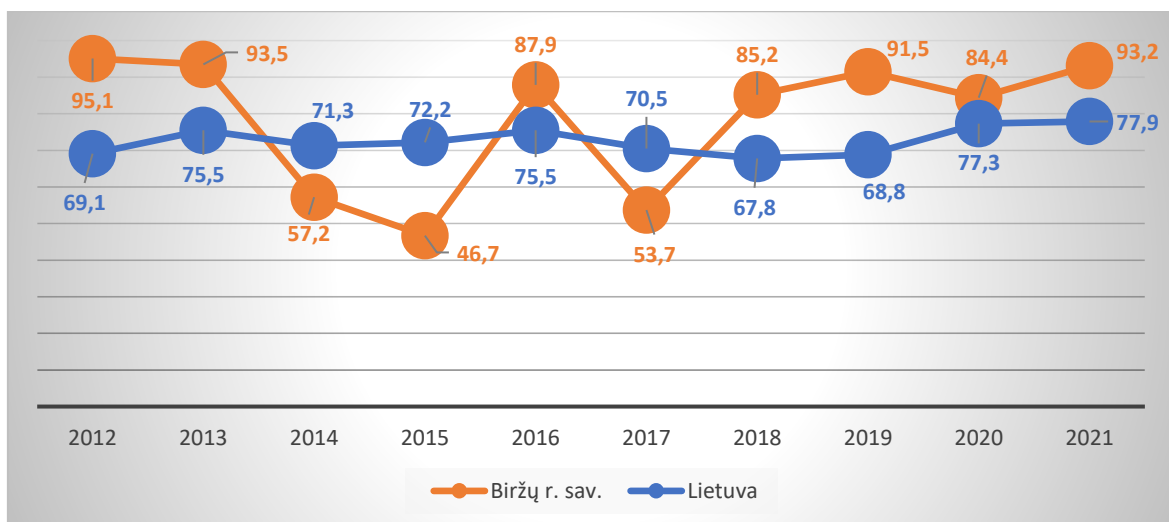
Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių Sveikatos informacijos centras

Pagrindinė išorinių mirčių priežastis Biržų r. sav. – tyčiniai susižalojimai (savižudybės). Per pastaruosius dešimt metų (2011 – 2021 m.) Biržų r. sav. nusižudė 101 asmuo. Stebint metų statistiką, daugiausiai Biržuose tyčinių susižalojimų įvyko 2013 m. (nusižudė 14 asmenų – rodiklis 52,3/100 000 gyv.). Biržų r. sav. mirtingumo dėl savižudybių rodiklis 2021 m. pirmą kartą per dešimt metų nepakilo aukščiau nei Lietuvos vidurkis (mirusių asmenų skaičius – 4, rodiklis 17,4/100 000 gyv.) (8 pav.).

8 pav. Mirtingumas dėl savižudybių Lietuvoje ir Biržų r. sav. 2011-2021 m. (rodiklis 100 000 gyv.)
Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Biržų r. sav. gyventojų mirtingumas nuo virškinimo sistemos ligų visada užėmė ketvirtą vietą, bet nuo 2020 m. šis rodiklis dalinasi trečiąją vietą su mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodikliu. Jau ketvirti metai iš eilės Biržų r. sav. mirtingumo nuo virškinimo sist. ligų rodiklis viršija Lietuvos vidurkį (9 pav.).

9 pav. Mirtingumas nuo virškinimo sist. ligų Lietuvoje ir Biržų r. sav. 2012-2021 m. (rodiklis 100 000 gyv.)

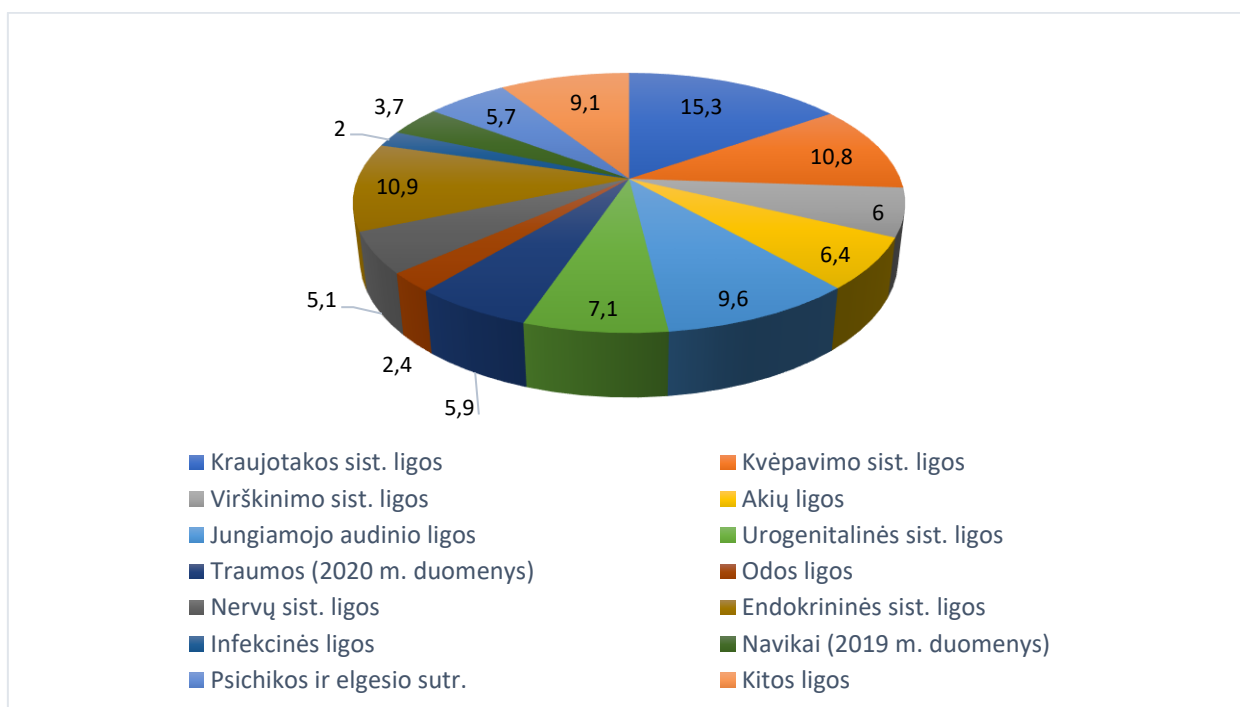
Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Mirtingumo rodiklio lygį lemia gyvenamosios veiklos veiksniai, socialinė, psichologinė, kultūrinė ir fizinė aplinka, ekonominiai veiksniai, sveikatos tarnybų veikla.

Gyventojų sveikatos būklė

- *Ligotumas (arba sergantys asmenys) – asmenų, kuriems per metus ambulatorinėse ar stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose naujai arba pakartotinai užregistruota tam tikra liga arba trauma, ir vidutinio metinio gyventojų skaičiaus santykis. Kai asmeniui ta pati liga (arba kelios skirtingos ligos iš nurodytos ligų grupės) užregistruota kelis kartus, asmuo skaičiuojamas tik vieną kartą.*

Kaip ir visoje Lietuvoje, daugiausiai Biržų r. sav. gyventojai serga kraujotakos sist. ligomis (15,3 proc.), endokrininės sist. ligomis (10,9 proc.), kvėpavimo sist. ligomis (10,8 proc.) (10 pav.).

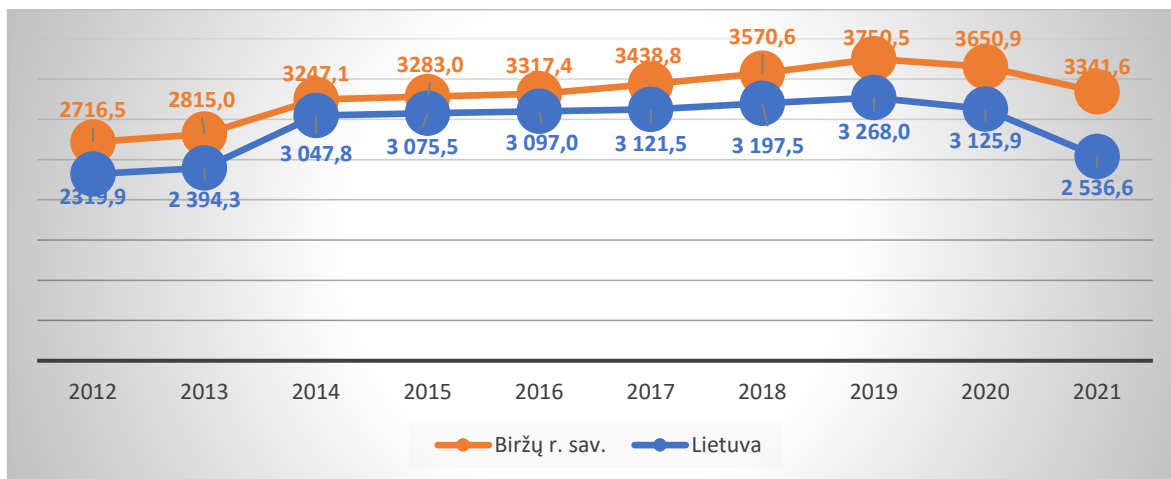

10 pav. Ligotumas pagal ligų grupes Biržų r. sav. 2021 m. proc.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Širdies ir kraujagyslių ligos

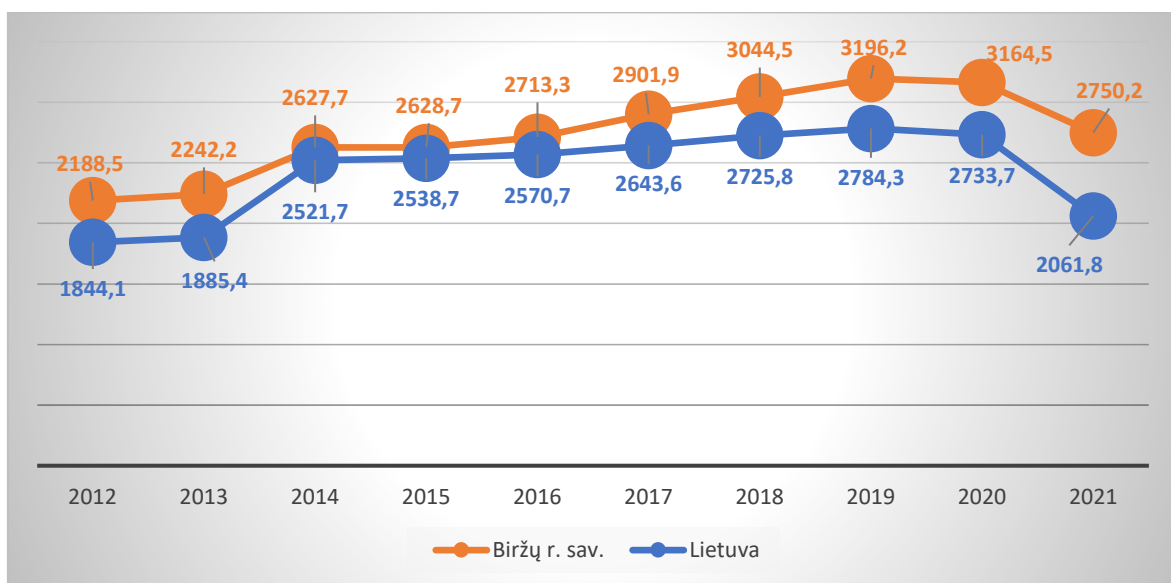
Biržų r. sav. 2021 m. 10 000 gyventojų teko 3 341,6 (N=7 529) širdies kraujagyslių ligų atvejų ir tai viršijo 1,3 karto Lietuvos vidurkį. Analizuojant pastarąjį dešimtmetį nuo 2012 m. Biržų r. sav. širdies ir kraujagyslių ligų skaičius didėjo. Nuo 2019 m. šis rodiklis mažėja, tačiau išlieka prioritetinga sveikatos problema (11 pav.). Kraujotakos sistemos ligos yra aktuali problema vyresniems gyventojams. Su amžiumi sergančiųjų kraujotakos sistemos ligomis skaičius sparčiai didėja.

11 pav. Asmenų, sergančių ŠKL, skaičiaus kitimas Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Liginant širdies kraujotakos sistemos ligų grupes, didžiausias Biržų r. sav. gyventojų sergančių asmenų skaičius atitenka hipertenzinėms ligoms. 2021 m. Biržų r. sav. ligotumo hipertenzinėmis ligomis rodiklis 1,3 karto viršijo Lietuvos vidurkį (12 pav.).

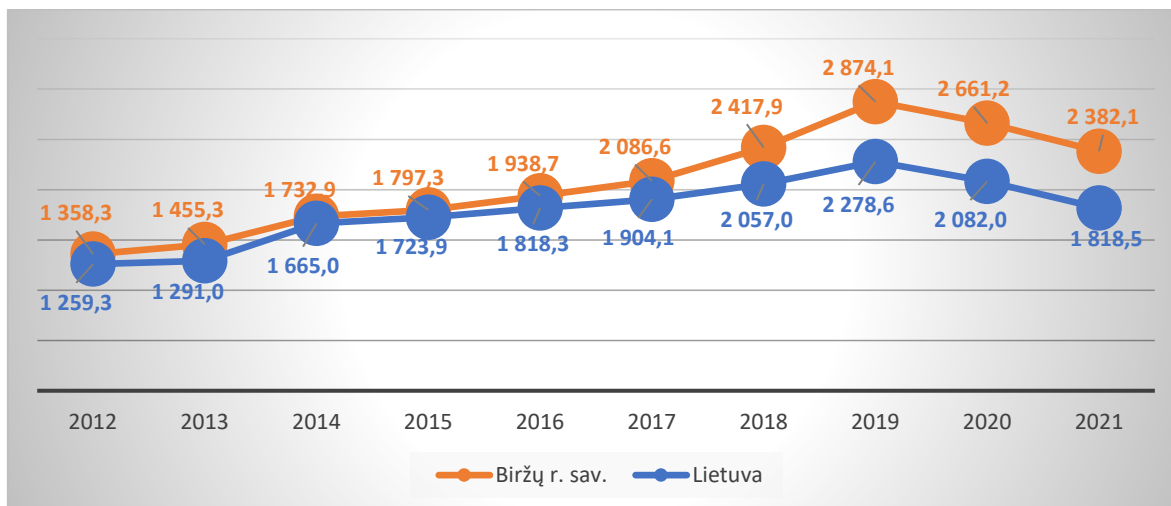

12 pav. Ligotumas hipertenzinėmis ligomis Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Endokrininės sistemos ligos

Analizuojant endokrininės sist. ligotumą Biržų r. sav. nuo 2012 m. sergančiųjų skaičius augo (13 pav.). Per 2012-2021 m. laikotarpį didžiausias sergančių asmenų minėtomis ligomis skaičius užregistruotas 2019 m. (2874,1 atvejų 10 000 gyv.) ir tai viršijo 1,3 karto Lietuvos vidurkį.

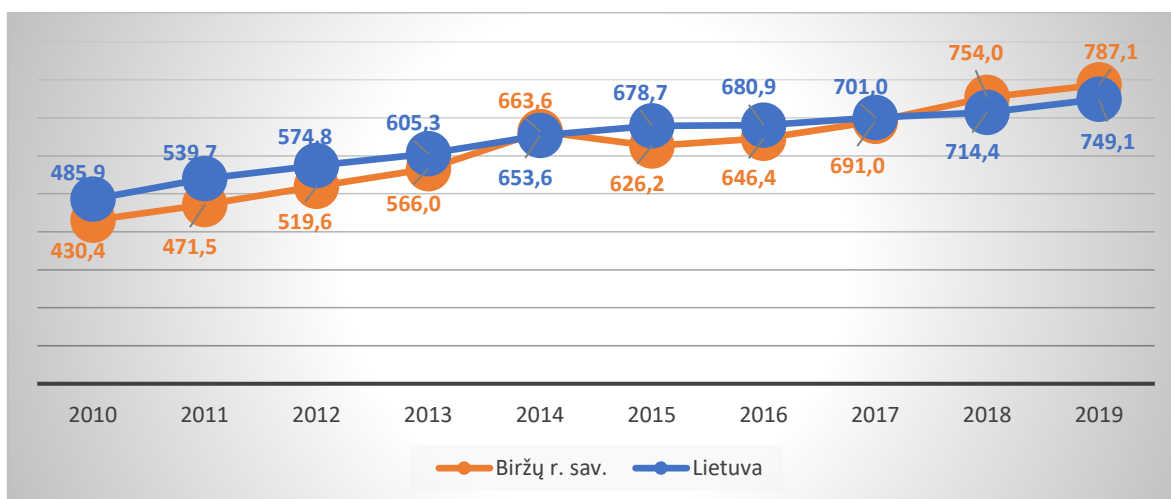

13 pav. Asmenų, sergančių endokrininės sist. ligomis, skaičiaus kitimas Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Onkologiniai susirgimai

Remiantis turimais HI duomenimis (2010-2019 m.) ligotumas onkologinėmis ligomis Lietuvoje tolygiai didėja, ne išimtis ir Biržų r. sav. (14 pav.).

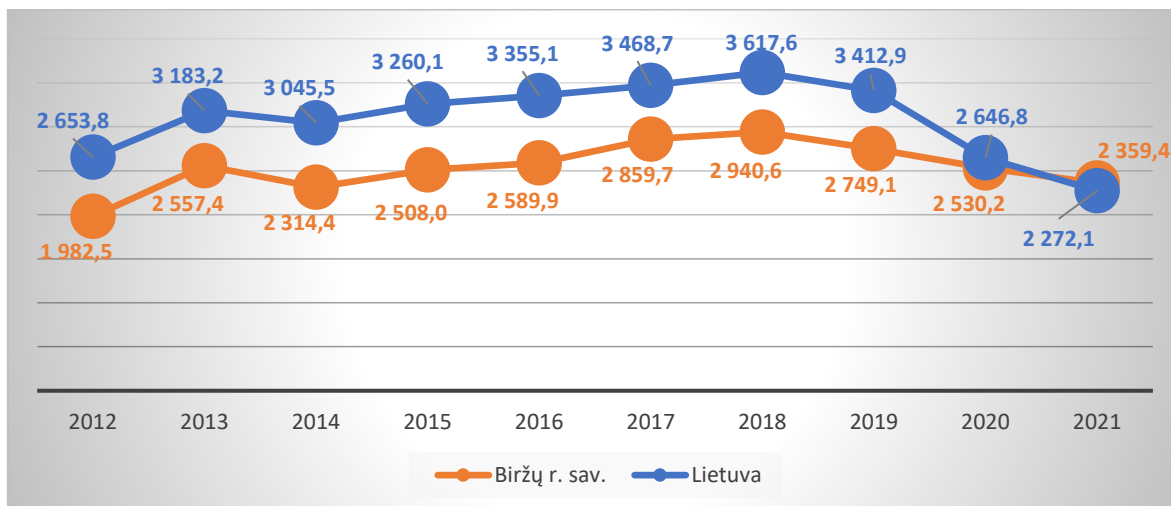

14 pav. Asmenų, sergančių navikais, skaičiaus kitimas Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2010-2019 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Kvėpavimo sistemos ligos

Sergamumas kvėpavimo sistemos ligomis kiekvienais metais nuo 2012 m. Lietuvoje svyravo, o nuo 2018 m. rodiklis mažėjo. Biržų r. sav. nuo 2018 m. sergamumo rodiklis taip pat mažėjo, bet labai nežymiai, todėl santykis su Lietuvos vidurkiu nuo 2020 m. susilygino, o 2021 m. viršijo Lietuvos vidurkį (15 pav.).

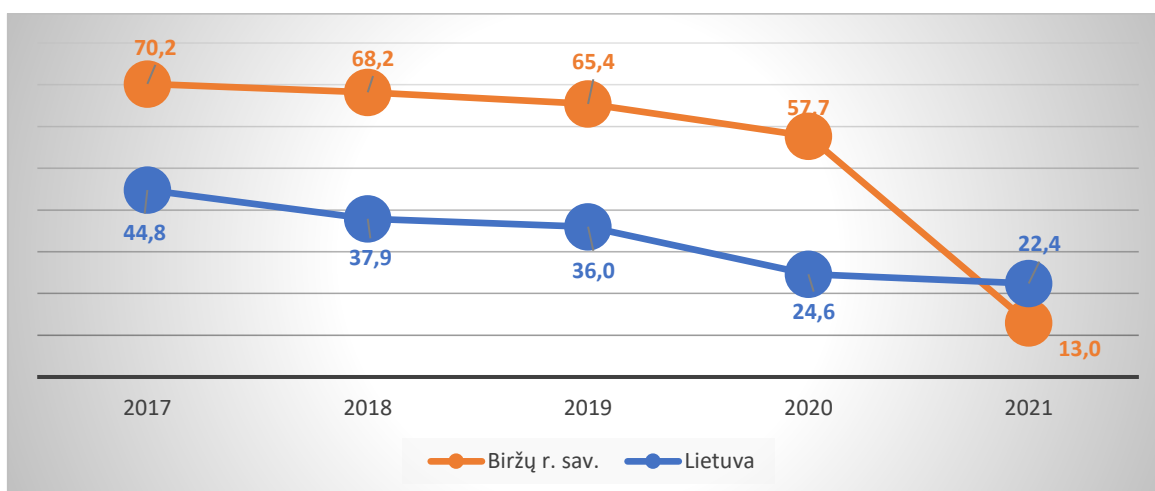

15 pav. Asmenų, sergančių kvėpavimo sist. ligomis, skaičiaus kitimas Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Infekcinės ligos

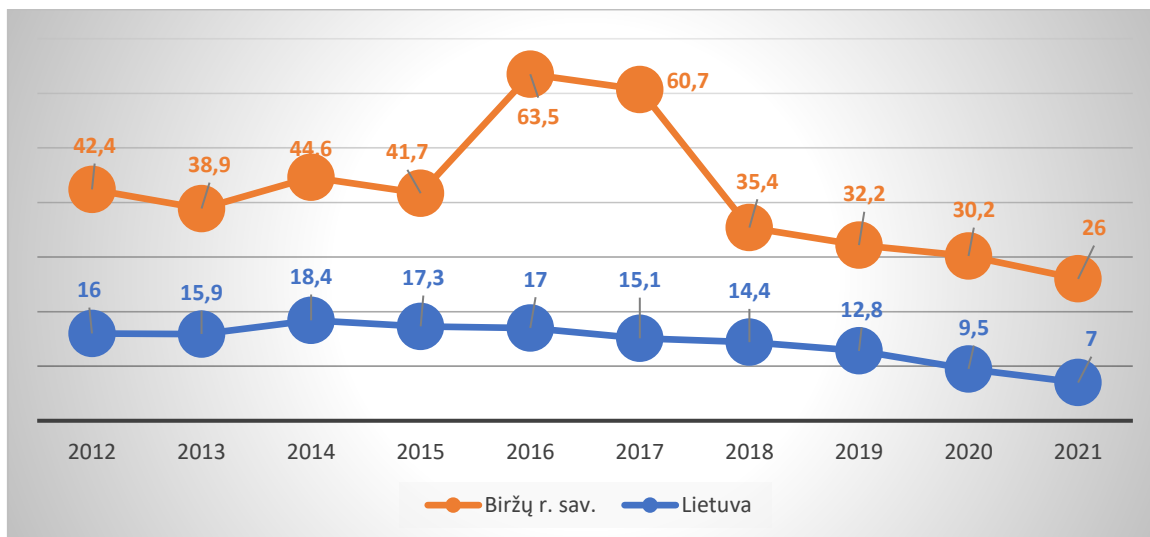
Sergamumo tuberkulioze rodiklis metodiškai tiksliau skaičiuojamas įtraukiant ir recidyvus (t.y. atkrytis, ligonis jau buvo išgydytas ir liga naujai atsinaujino, pasikartojimas). Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze Biržų r. sav. nuo 2017 m. iki 2021 m. rodiklis sumažėjo daugiau nei penkis kartus (16 pav.).

16 pav. Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2017-2021 m. (rodiklis 100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Nerimą kelia atsparių vaistams tuberkuliozės mikobakterijų atvejų skaičius Lietuvoje. Nors nuo 2018 m. atvejų skaičius Lietuvoje ir Biržų r. sav. ligotumas atsparia vaistams tuberkulioze mažėja, vis tik 2021 m. Biržų r. sav. rodiklis Lietuvos vidurkį viršija net 3,7 karto (17 pav.).

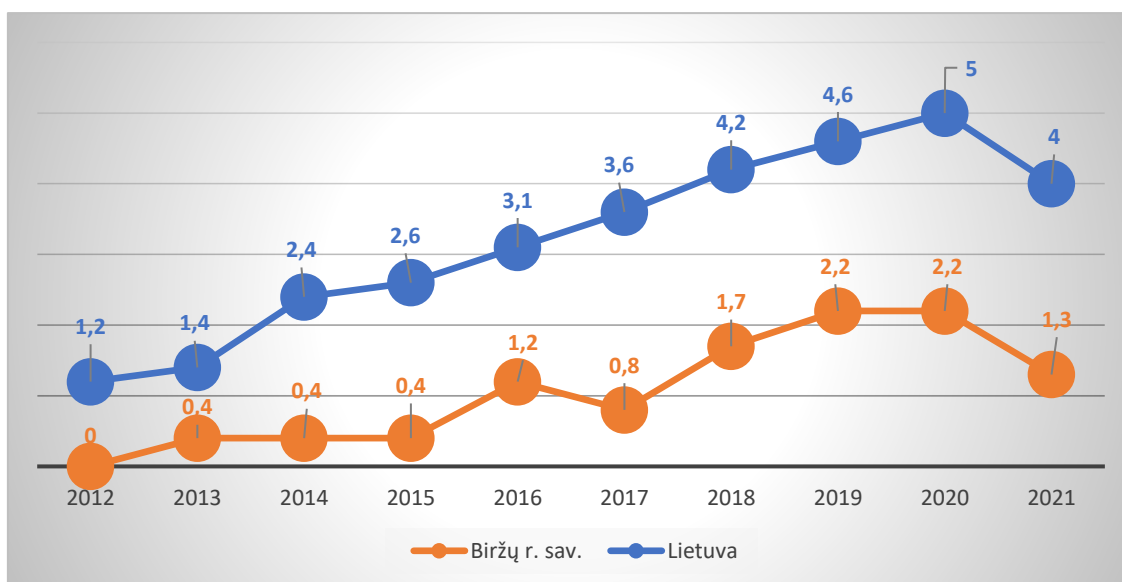

17 pav. Ligtumas vaistams atsparia tuberkulioze Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Žmogaus imuniteto virusas (ŽIV), tai infekcija, kuri silpnina ir ardo žmogaus imunitetą, naikindama baltuosius kraujo kūnelius. Susilpnėjus imuninei sistemai, žmogus tampa labai pažeidžiamas kitoms ligoms, pavyzdžiui, tuberkuliozei ar net vėžiui. Jei baltųjų kraujo kūnelių skaičius nukrenta iki kritinės ribos, imuninė sistema yra stipriai pažeista ir tokiam asmeniui nustatomas AIDS – įgytas imunodeficitas sindromas.

Sergančių asmenų skaičius AIDS infekcija Lietuvoje 2021 m. siekė 4,0 atvejo 10 tūkst. gyventojų (2020 m. – 5,0 atvejo 10 000 gyv.), Biržų r. savivaldybės rodiklis kelis kartus mažesnis (18 pav.).

18 pav. Ligtumas AIDS Biržų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

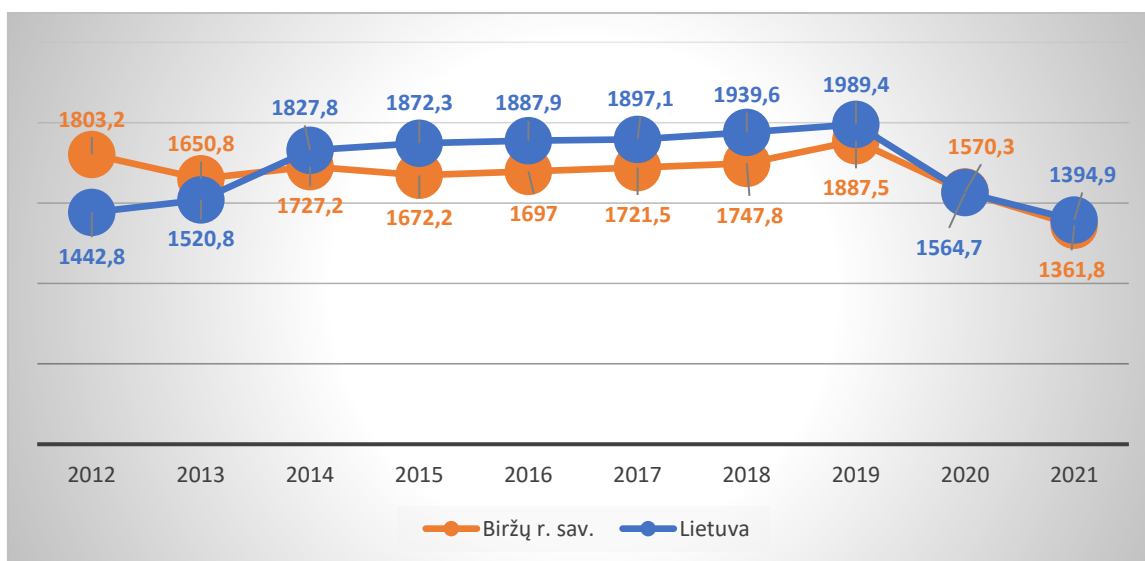
Akių ligos

Regėjimo problemos yra gan dažnas reiškinys, su kuriuo susiduria daug Lietuvos gyventojų.

Mūsų regėjimui įtaką daro:

- Įtemptas darbas;
- Sausas oras;
- Netinkamas apšvietimas;
- Netinkama mityba;
- Ultravioletiniai spinduliai;
- Darbas kompiuteriu;
- Netinkamai parinkti akiniai;
- Televizoriaus žiūrėjimas;
- Rūkalų dūmai;
- Nuovargis ir stresas;
- Nereguliarus miegas ir pan.

Analizuojant dešimtmetį užregistruotų akių ligų atvejų mažėja tiek Lietuvoje, tiek Biržų r. savivaldybėje. 2012 m. akies ir jos priedinių organų ligomis Biržų r. sav. sirgo 4 928 asmenys (rodiklis 1803,2/10 000 gyv.), 2021 m. akių ligomis sirgo 3 137 asmenys (rodiklis 1361,8/ 10 000 gyv.). Ligtumo akių ligomis rodiklis nuo 2020 m. beveik susilygino su Lietuvos vidurkiu (19 pav.).

19 pav. Ligtumas akių ligomis Biržų r. sav. 2012-2021 m. (rodiklis 10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

„Sveikata yra visapusė fizinė, psichinė ir socialinė gerovė, o ne vien tik ligos ar negalavimų nebuvimas“ (PSO).